

Megjelenik minden csütörtökön 30. féle képpel ellátva. Előfizetési ár: Egész évre 6 frt; félévre 3 frt; negyedévre 1,50 kr. Előfizetheti minden postahivatalnál és könyvarusnál. Hirdetések díja: 4 hasábos petit sor 9 uj kr. Szerkesztői szállás: mézáros utca 2. sz. n., 2-dik emelet. Kiadó-hivatal: barátok tere 7. szám.

A mórok és spanyolok országából.

— Doré Gusztáv rajzaival. —
(Végo.)

Antequerát elhagyva, balra magaslaton épült kis városkát pillantottunk meg, pompás táj által környezve; ez Teba város, mely nevét egy kitűnő férfinak kölesnőzte, kiről Andaluziában mindenütt tisztelettel hallottunk megemlékezni.

Ronda a torerók, májok és contrabandisták városa. A régi andaluziai viselet itt még sokáig fenn fogja magát tartani, az épülő vasutak a polgárosultság haladásának dacára. Ronda mint valami sasfészek, szirt tetejére van építve; egy roppant széles és mély szakadás, melynek fenekén a Gualaloin folydogál, az ó várost elválasztja az új várostól. A két szirtől magas ivben merészen épült hidról — melyet római eredetűnek mondanak, — magunk alatt több száz lábnyira megpillantjuk az arabok által a rohanó víz partjaira épített régi malmokat.

Ronda távol lévén országútak és nagy városoktól, mór jellegéből csaknem semmit sem veszített; számos ház és útca megőrizte benne tiszta arab nevét. Megmutatták nekünk a Casa del Rey Morot, a mór király házáat, melyben egykoron Al-Motahed, azon arab fejedelem lakott, ki Condenek történelme szerint az általa lefejezetteknek kopo-

Rondal csempész és kedvese. (Doré rajza.)

nyait aranyba foglaltatta s aztán ezeket serleg gyanánt használta.

Rondának a sikságnál sokkal élesebb és üdőbb levegője híres tisztaságáról, s lakosai valóban oly csinosak és erőteljesek, melyeknek a torerók és contrabandistáknak kell lenniök.

Rondának Plaza de toros-a az Andaluziában épültek egyik legjobbika s teljesen méltó azon városhoz, mely eddig a bika-viadalok klasszikus földjének tekintetett mindenkor; a rondai gyermekek úgy játszanak bikaviadalokat, miként a mi gyermekeink katonásdit.

Ronda nevével eredtek a rondenák, az egész Andaluziában népszerű dalok; miként a malagenák, azonkép a rondenák is kétségkívül mór eredetűek; az andaluziai dalok közt nincsenek búskomorabbak, kifejezésteljesebbek, mint ezek a rondenák. A gitár — mely az arab tambura utóda — mindig kíséri a dal szavait. Ronda virtuózai híresek egész Spanyolországban.

Ha valamely meleg nyári éjen végig haladunk a kis városka utcáin, mindenfelé hallhatjuk a rondenák melancholikus accordjait, s úgy látszik, hogy ezen egyszerű és kezdetleges melódiák az énekes

ihletének szeszélyei szerint a végtelenig variálhatók.

Miként a malagueñák, a rondeñák is négyszoros versszakokból állanak, melyek első sorát kétszer ismétlik. Ezen népdalokban néha igen szép eszméket találhatni, mint például:

El día que tu naciste,
Nacieron todas las flores;
Y en la pila del bautismo
Cantaron los ruiseñores.

(Születésed napján születtek a virágok, s keresztelő medencéd fölött énekeltek a csalogányok.)

Tus ojos son ladrones
Que roban y hurtan;
Tus postañas el monte
Dónde se ocultan.

(Szemeid rablók, melyek lopnak és rabolnak; szemöldöeid az erdő, mely alól leselkednek.)

El amor y la naranja
Se parecen infinito:
Por muy dulces que sean
De agrío tienen su poquito.

(A szerelem és narancs, nagyon hasonlít egymáshoz; bármily édesek, mégis mindig van bennük valami keserű.)

Látni ezekből is, hogy a rondeñák költészetéből nem hiányzik sem a naivság, sem a báj; rímeik nem mindig kifogástalanok, annál inkább, mert azokat szeszélye szerint mindenki változtatja egy kissé.

A *teja* vagyis vasrás, mely az útcára nyíló ablakokat védi, az andaluziai életben nagy szerepet játszik s erről később talán még bővebben fogunk szólni.

Azon út, mely Rondát Gaucinak, San-Roqueval és Algeiras-szal köti össze, pár évtized előtt még nagyon el volt lepve a bandolerosoktól s még ma is tele van contrabandistákkal. Rondában erős ösvéreket választottunk, mert innen az utak kocsiival nem járhatók, hegy-völgyes ösvények s legfárasztóbbak egész Spanyolországban, de egyszersmind a legfestőbbek. Ősvéreink minden percben a legborzasztóbb mélységek széléin lépdeltünk, mintha kötekedni akartak volna a veszélylél. Időről-időre sötét és mély *barrancók* nyíltak meg előttünk örvényeikkel.

A Serrania de Ronda — miként ezt a vad hegyláncot nevezik, — a tizenhatodik évszázadban épen úgy föllázadt, miként az Alpujorras s a spanyol seregek ellenében fönntartotta magát. A büszke hegyi lakók csak 1570-ben igázathattak le, midőn Areos herceg személyesen vette át a sereg vezérletét. Úgy látszik, hogy e lakosokba a mór nemzetiség mély gyökeret vert; mert még a granadai királyság meghódítása után nyolevan év múlva is képesek voltak magukat összeszedni s a keresztény seregeknek ellentállani. Egyébiránt állítják, hogy a proscriptiók s az üldözések mindenféle neme dacára, melyben a szerencsétlen legyőzöttek a spanyolok által részesítettek, számos mór család maradt ezen vidéken, mi pedig a magunk részéről bizonyíthatjuk, hogy az itteni lakosok arcában az arab vonások legkisebb részleteikig észrevehetők. Miként Valencia és Murcia tartományokban s az Alpujorrasban, úgy itt is arab maradt a helységek legnagyobb részének neve, sőt több közülök Ben-nel kezdődik, mint Ben-Adalid, Ben-Arraba sat.

A Serrania de Ronda legfigyelemreméltóbb típusa azonban a contrabandista, vagyis csempész. Ezen roppant hegységek, melyek közt gyakran még ösvér számára is járhatlan ösvények kigyóznak, hemzsegnek a tevékeny és merész *seranók*-tól, kik Gibraltárból, ezen ángol áruaktárból látják el magukat szállítmányokkal, miket aztán becsempészve, velük egész Spanyolországot előzönlük; legkivált azon árukat csempészik be, melyek értékére mintegy 30 száztöli vám van vetve, miből láthatni, hogy nyereségük nem lehet megvetendő.

Mielőtt Gaucinba értünk volna, egyik *ventában* egy contrabandistával találkoztunk, ki miként

mi, szintén San-Roqueba és Algeirasba törekedett, Gibraltár után a csempészet két főpontjába. Új utításunknak igen szép fekete paripája volt, selyem far-hámmal, melyről töméntelen cafrang lógott le. A contrabandista mintegy 30 éves izmos férfi volt, kit mindenki ismerni látszott s kit Jose-lillónak hívtak; viselete csaknem ugyanaz volt, mi az andaluziai májoké s *queridája* (kedvese) ki vele útazott, mögötte ült a ló hátán. Miután Joselillót néhány caña de jerez-szel (néhány serleg xereszivel, mondd: kheresz) megkínáltuk, mit ő aguardientével (borszeszszel) viszonzott, jó barátokká lettünk. Midőn meggyőződött róla, hogy sem a kormány megbízottjai, sem carabinieriok (határőrök) nem vagyunk, a contrabandista nem vonakodott minket veszélyes kenyérkeresetének némely titkával megismertetni.

A contrabandista első dolga Gibraltárba menni, hogy ott magát árúkkal ellássa. Csaknem mindig zsidók látják el őket a szükséges árúkkal, mint moussellinnel, nehéz selyemmel, de legkivált szivarral és dohánynyal. Idáig minden egyszerű és könnyű; hanem ezután az a kérdés, miként vitessenek az árúk spanyol területre? E nehézség legyőzésére ott van a *corredor*.

A *corredor* oly személy, ki Gibraltárban lakik, ki azért menekült ide, hogy némely bűnöske, például egy-két orgyilkosság miatt az üldözést kikerülje. Ezen becsületes közbenjáró dolga elegyengetni a nehézségeket, melyeket netán a nagyon is szigorú határőrök a csempészek elé gördíthetnének; igen ügyes benne, a csempészek közt a vámőrök szemelattára pompás carabinieriokat kiosztani, hogy ez utóbbiak minden kedvét elvegye megtudni: vajjon mi van az ösvérek takarója alatt s aztán jőfele puros szivarokkal megköszönni, hogy nem voltak kíváncsiak.

Némelykor megtörténik, hogy a *corredor* cadixi vagy malagai jelentékeny kereskedőházak részére nagyobb-szerű vállalatokba boesátkozik; van közöttük elég olyan ügyes, ki képes egész bárka szállítmányt becsempészni; ez esetben egyenesen a carabinieriok parancsnokához fordulnak, ki aztán a maga részére az árúk minősége szerint veszi a vámat, ennyit a kelmékért, ennyit a dohányért. Meghatározzák a helyet s órát, a hol s mikor kell a partra szállításnak történnie s ekkor aztán a parancsnok el nem mulasztja vámoreit egészen ellenkező pontra küldeni, hogy ott figyeljenek. Előre meghatározott jelre a hajó parthoz közeledik, a ladikok eléje mennek s a kirakodás a parancsnok szemei előtt megy végbe, mert ez a becsületes hivatalnok maga akar róla meggyőződni, hogy a *corredor* nem csalta-e meg őt a kirakott árú mennyiségét illetőleg.

De térjünk vissza a mi contrabandistánkhoz, ki sokkal szerényebb levén, megelégszik csekélyebb terhű selymet s dohányt csempészni Spanyolországba. A mint átkelt a határon, több társával egyesül s a kis karaván megindul, hanem csak éjjel; nappaloként cortijadá-kban, azaz magános tanyákon pihen, hol einkosai vannak, vagy pedig a falvakban időz. Ezen merész, zergeként ügyes contrabandisták ismerik a Sierra leghajmeresztőbb ösvényeit, melyeken — a máhacsomaggal hátukon s karabélyukkal vállukon — tovamásznak, két kézzel kapaszkodva a sziklák kiálló köveibe.

A Sierra de Rondán áthaladtunkban tanúi voltunk egy ilyenféle jelenetnek: több contrabandista, hátán szákkal, s oldalán löfegyverrel, képtelen ösvényen haladt előre, fölöttünk több száz látnyi magasságban; egyikük elég közönyösen tekintett le reánk, mialatt az ezen szép találkozásnak örvendő Doré elővette albumját s hirtelen lerajzolta a vakmerő jelenetet. (Lásd mult számunkban.)

A contrabandisták mindig a legjobb egyetértésben vannak azon falvak előjáróságaival, melyekben keresztül kell haladniuk, a miért nem is mulasztják el az al-kadet-t egy csomag szivar-

ral, nejét pedig, a señora al-cadetét selyemkendővel megkínálni.

A contrabandisták csaknem mindig baj nélkül jutnak rendeltetésük helyére, némelykor azonban mégis van találkozásuk, ha elmulasztották a vámőröket megfizetni; ilyenkor aztán esata fejlik ki s a karabélyok lövései visszhangzanak a sziklák közt; hanem ezen esetek nagyon ritkák, mint-hogy a vámőrökkel könnyű megalkudni s néhány arany mindkét részre kielégítőleg kiegyenlíti az ügyet. Utazása végcéljához érven, a contrabandista árúját közbenjárójának kézbesíti, kivél osztózik a nyereségen. A dohányt és szivart sokszor maguk a kinestári dohány-hivatalok veszik meg.

Ha a contrabandista nincs úton, nagyon szereti két kézzel pazarolni azt a pénzt, melyhez homloka verejtékével s élete veszélyeztetésével jutott; szünetjét édes henyelés közt tölti a tabernákban, vagy kártyázva, — mi szenvedélye, — vagy kalandjait mesélve, mi közben gyakran nedvesíti torkát jerez-ivel, hogy az ki ne száradjon. Mindebből az következik, hogy a contrabandista nem szokván meg gazdálkodni, ritkán lesz vagyonos; kevésbbé levén szerencsés, mint a hacienda alkalmazottjai, kikkel osztozkodott, végső tartózkodási helye a centai vagy melillai bagno lesz az afrikai partokon.

A halál alkuja.

— Aubryet Xavier beszélye. —

(Vége.)

XVIII.

Négy óraker a St. Florentin utcában Cigola herceg bérkocsiba szállott, de a gróf nem hallotta, minő címet mondott a bérkocsisnak. Ekkor a gróf más kocsiba ült, meghagyva kocsisának, kövesse mindig az előtte haladót. Ezt könnyű volt mondani, de annál nehezebb teljesíteni. Az öt első perc alatt elvesztették a nyomot. A gróf négy utca közül választathott, melyek minde-nikén megfordulhatott az, kit ő keres.

Szerencsére eszébe jutott a kocsis száma, a 17, minek következtében, midőn fejét az ablakon kidugta, következő párbeszédet hallott:

— A tizenhetes ismét valakit visz.

— Már harmadszor a lyoni vaspályaudvar felé!

A gróf öt frank borraivalót ígért, mire Rozi-nante gazdája nem igen takarékoskodott az ostorral, s így ép azon pillanatban értek a pályaudvarhoz, midőn harmadszor esengettek.

— Ime jegye! — kiáltott a pénztárnok.

Chavry gróf mint villám pattant fel a coupéba, melyben a hereceget elhelyezkedni látta.

Nyole óra negyvenkét percker a nápolyi leszállt Vangeot-nál. A gróf követte Pár pereig a falu felé ment, n.ajd hirtelen megfordult s a vas-uti töltés mellett haladt; az állomástól mintegy fél kilométer nyire megállt, fölhozta óráját s szivarra gyujtva keresztül feküdt a sineken, melyeken az indiai postát hozó gyorsvonatnak kelle végig robognia.

Mind e mozdulatát élénk figyelemmel kísérte a gróf, ki szivart fogva szájába, feléje hajolt és így szólt:

— Engedje meg uram, hogy tüzet kérjek öntől.

— Szivesen, — válaszolt a vízszintes herceg, — de siessen.

— Mit csinál ön itt? — kérdezte hízelt gróf.

— Kérem, ön nincs nekem bemutatva, — válaszolt a herceg méltósággal.

Chavry gróf már majdnem türelmét veszté, pedig ez mindent elrontott volna.

— Chavry Jean gróf vagyok.

— A Chavry-Blamont ágából?

— Igen.

— És én, én Cigola herceg vagyok. De mondja, ki volt azon Chavry, ki ezelőtt száz évvel 1761-ben Nápolyban volt?

— Szépapám.

— Ő mentette meg dédanyámat, ki elég vakmerő volt egyedül menni a kék barlangba. Higgye meg uram, végtelen örömdentem volna, ha melótt meghalok, meghálálhattam volna a családomnak tett szolgálatot.

— Herceg, ezt most is megteheti. Ajándékozza nekem életét.

— Szívesen, legyen az ön é az azon idő, mit én még élhettem volna. E szerint kevésbé elégedetlenül halok meg.

— Szabad-e okát tudnom, mi ezen, úgy látszik megmáshatlan öngyilkossági szándokát indokolja?

— Nincs időnk elmondani.

— Talán vagyoni körülmények?

— Ötven ezer guinea évi jövedelmem van.

— Értem, ön életunt.

— Nincs mai napáság életunt ember.

— Talán beteges, ... gyöngye?

— Még a lokomotive-ot is agyonszoríthatnám.

E pillanatban füttyszó hallatszott; a gróf önkénytelenül félreugrott, a herceg pedig hiedgen összefonta karjait mellén. De a vonat nem közelgetett; a füttyszó csak jel volt; a gyorsvonat három órával megkésétt.

— Minő kellemetlenség ez! — kiáltott kedvetlenül a herceg, midőn a gróf e hírt tudtára adta. — Hogy is tudtam pénteken elindulni!

Chavry gróf reménytelen állapotba jutott.

— Jelenleg azonban egy csepp kedvem sincs magamat a közönséges tehervonat által elmorzsolgatni, azonkívül pedig rettenetes éhes vagyok. Én még nem ebédeltem, s miután jelenleg csak kilenc óra, tizenkettőig ki nem bírnam.

— Herceg, — vizsonzá a gróf, — azt hiszem legjobb lesz visszatérnünk a vongoi kocsmába; ott együtt étkezünk, háromnegyed tizenkettőre pedig visszatérhet állás, illetőleg fekvéspontjára.

— Ön miatt, — szólt a herceg, fölkelve a sinekről, — ki oly vidám társalgónak látszik, kezdem az életet sajnálni.

A grófnak volt annyi esze, hogy a hereceget nem fogta szavánál, hanem iparkodott őt minél hamarabb bevezetni az „ezüst oroszlán“ legszebb szobájába, melynek kandallójában vidáman pattogott a tűz. A teríték hófehér volt, s a vendéglős nagy ünnepélyességgel tálalt egy fécánt s pár palack Veuve cliquot-ta vendégek elé.

XIX.

Az ebéd kedélyesen folyt le, a két új ismerős a napirend minden tárgyát kimerítette. A herceg elmondta indiai hadjáratát, miért cserébe a gróf a Krimben történtek egyes ismeretlen részleteit közölte. A tényekről, a kézzelfogható tárgyakról átmentek a metafizika kérdéseire; az ismeretlenre üritettek poharakat. A nápolyi, ki eddig úgy viselte magát, mint egy márványdarab, egész más, vidám, kedélyes emberré lett beszédközben.

— Most pedig, herceg, — mondá a gróf, — miután már jó barátok vagyunk, mondja el titkát; ne higgye, miszerint pusztá kíváncsiság az, mi e kérésre ösztönöz, hanem miután emléket örökre szeretni fogom, nem akarnám, hogy általam nem ismert pontja legyen egyéniségének.

— Titkomat egykor miss Nigdale-nak hívták, jelenleg lady Réménés, — válaszolt Cigola herceg elfogult hangon; — ő Devonshire gyöngye volt. Az angol, ezen a nők ajkán oly édes nyelv dallamosan zengett ki ajkai közül, mint a rózsza kebléről elszálló méh dongása. Azt mondhattuk volna róla, hogy Éva képe, ... ha Éva csak egy pillanattig is lány lett volna. Szeme azon délvidéki kék színű volt, melyen édesben nyugszik a tekintet, mint az ég színes boltozatán. A kigyó indiai volt! Atyja, az elfajult angol feláldozta az ujkori Jupiternek, ki ha akarja, negyven napon át aranyözönt bocsát a földre. Mit tehettem én, ki majdnem koldus voltam a nagyon e roppant tömegéhez mérten? Miss Nigdale mint feláldozott gyermek engedelmeskedett, és két hó óta Calcuttában lakik, hol a szertartás megtörtént. ... Ön láthatja

gróf, miszerint nincs egyéb tennivalom, mint megölni magamat.

Az óra fél tizenkettőt ütött.

— Menjünk! — mondá a gróf székéről fölkelve.

Mindketten, még pedig egyik mint beszélő, másik mint hallgató elfoglalva e beszéd által, nem hallották, miszerint az „ezüst oroszlán“ előtt kocsai állt meg s valaki a szomszédos szobába lépett. A herceg már kinyitotta a szoba ajtaját, midőn egy gyászos nő zokogva borult karjaiba.

Réménés asszony volt, ki lakodalmi napján özvegyégre jutva, egyenesen Indiából tért vissza. Marseille-ban ép azon gyorsvonatra ült, mely Corgolainben, ide egy órányira a sinek elfoglaltsága miatt elkésétt. Mivel pedig a huzamos utazás kifárasztotta, elhatározta Vongeoit ba jönni egy éjet nyugodtan pihenni.

Csak egy hajszál hiányzott, hogy a herceg azon vonatot válaszsza öngyilkossága eszközüül, mely őt, kit örökre elveszettek hitt, karjaiba hozta.

— Most már a tied vagyok! — kiáltott Réménés asszony, ki a való egy részét kitalálta.

— Életem többé nem az enyém, mert én nemes barátom, Chavry Jean grófnak ajándékoztam, — mondá a herceg lemondással.

— Vegye vissza, én nem igénylem többé, — válaszolt Chavry, — látom, miszerint isten csak meg akart kísérteni, s nincs többé számomra élet. Láttam, hogy nincsenek szándékos öngyilkosságok, csakis rettenetes félreértések. Én segitettem ezeket helyrehozni, magam pedig meghajlom az elodázhatlan végzet előtt. Egyesítse asszonyom, — folytató tovább Réménés asszony felé fordulva, — egyesítse kérését az enyémmel.

Az özvegy zokogott. A nemeslelkűség e vitája még tovább folyt volna, midőn új alak jelent meg.

A Halál volt, utazó ruhában. Ideje is volt, mert a gróf sebei vérezni kezdtek.

XX.

— Oh lady Death! — suttagá a herceg, ki őt már Angolországból ismerte.

— Én szolgálatok önök közt igazságot urak! — szóltal meg ellenmondást nem tűrő hangon a Halál; — önök mindketten panaszoknak a sorsra, mely oly méltatlanul bánik önökkel. De én ohajtom, miszerint két ember, ki rosz csillagzat alatt született, győzedelmeskedjék a végzet fölött. Én átlapoztam az élok jegyzékét, és látam, hogy Cigola herceg igen nagy kort ér. Százhusz éves korában fog meghalni. Még kilencven éve van hátra, tartsa meg ennek felét magának és adjon negyvenöt évet a grófnak.

A két barát bensőséggel csókolta meg e kezét, mely előttük bezárta a sir nyitott száját, s mint a végveszélyből menekülők, ujongva ölelték meg egymást.

— De még nem végeztem el, — folytató a Halál. — Ha kitartó és buzgó könyörgéssel ki tudtam vivni e sikert, ezt nem csak egymás iránti lovagiasságuk miatt tettem, noha ennek becsét is képes vagyok méltányolni, hanem egyuttal: hogy a gondviselés nemes eszközei legyenek a földön. Eljének boldogul! — És ekkor eltűnt.

E szavak voltak azok, melyek Réménés asszonyt magához téríték kábultságából.

Keldern kisasszony pedig pár perccel később távirat által értesült, miszerint minden jobbra fordult. Pár óra multán a marquis, a marquisné és a két új pár együtt ült a szerény szállodában, mely soha ily ünnepélynek tanuja nem volt.

Egy hétre ezután a szent Klotild-templomban két esketés ment végbe. Chavry gróf és Keldern Anna kisasszony, s Cigola herceg és Réménés asszony részesültek a szerelem keresztségében. A jelenlevők tömege közt alig lehetett kivenni egy gyöngyszin ruhás nőt, ki fátýollal fedvén arcát, áhitatosan imádkozott; a szertartás alatt az ablakok szent képei azonban elvesztették szokott

merevségüket, s majdnem mint élő lények tekintettek a jelenlevőkre.

Egy óra multán Chavry gróf és neje palotájukba kocsiztak, míg Cigola herceg és a hercegnő Devonshirebe utazott.

XXI.

Ha önök tudni akarják, hogy tíz év óta miért történik annyi szép, emberbaráti tény, melyek mindenike enmagában is egész csoda, mely megnyitotta az emberiség felszínét: tekintsétek meg e két, mind halálíg egyesült hőst, és a talány meg lesz előttetek fejtve.

Sem golyó, sem tör, sem mérge nem fogott a grófn és Cigola hercegen. Haláluk peréig megsebezhetlenek. A helyett, hogy ők meggyilkoltathatnának, ők fogják a gyilkosságot kiirtani. Ott keresik őket, hol emberhalál van, de innen megszabadítják a becsületeseket, és jaj a gonoszoknak, ki kezeik közé kerül. Fenyegetés nem ijeszti őket kötelességeik teljesítésétől. A tűzvészben éghetlenek, és a meredek síksággá válik lép-teik alatt.

A nyugodt és bizonyos élet negyvenöt éve: ez a halhatatlanság kezdete. Vauvenarguesnek igaza volt, midőn azt mondta: „Ugy kellene élnünk, mintha soha sem fognánk meghalni.“

Életük miatt nem kellvén aggódniok, a gróf és a herceg lételükből oly eredményeket is tudtak fölmutatni, minők másoknak nem sikerültek. Mint fölfedezők ellenállnak a fölfedezés fáradsalmainak, s gondolkozók levén, gondolataik heve nem emészti fel őket.

A határozott tudat, hogy bizonyos kort minden esetre elérnek, nem engedí őket megvénülni, mindketten oly ifjak még most is, mint amaz emlékezetes napon, melyen őket Vongeo temetője volt befogadandó.

Chavry gróf pompás kötésre méltatta ama hitvány füzetet, mely a megváltás eszméjét sugalmazta, melyet ő, bár gondolta, kimondani feleltett volna különben, és hálája kifejezéséül ezer tallér évjáradékot rendelt az ifju varróleányának, ki a palotába hozta. Ime, néha mégis jó valamire a regény.

A kömetész, kinek a gróf megtalált gyémántját kézbesítette, Európa legelső ékszerésze.

A kis leány, ki a vízbe ugrott, férjhez ment és egypár felséges zsebkendő himzett a grófnának.

A hivatalnok fia már atyját tartja el. Fleurac az öngyilkosság ellen intézett röpiraton dolgozik. Jansems meglehetősen levetkőzte az atheismust, és Cigola herceg már elfeledte az olasz nyelvet.

A természetvizsgálók aradi nagygyűlése.

Azzal kellene kezdenünk, hogy fessük az élénkséget, mely augusztus utolsó napjaiban Aradot egész pezsgővé tette. De ez inkább a dolog felületese oldala, míg a valódi érdemlegest a szakosztályok üléseiben találjuk, hol naponkint számos és magvas értekezést tartottak.

Egyébiránt e nagygyűlések jellege sokkal ismeretesebb, hogyszem bőven kellene rajzolni. 1841. óta ez már a XV-ik s ekkép ugyanannyiszor volt elmondva.

Az idei nagygyűlésre vonatkozó adatok közt a legelső az, hogy a résztvevő tagok száma 500-nál több. Ezenkívül a vidékről, mint benevolus auditor mindenki Aradra rándult, a ki csak tehetett.

A másik érdekes feljegyezni való, hogy a szakosztályok egy újabbal szaporodtak. Ugyanis még a pozsonyi gyűlésen néhai Almási Balogh Pál indítványozta, hogy tekintetbe véve, mikép a gyűléseknek számos nem szaktudományt, de általános miveltiséget képviselő tagja van: tehát alakítsák egy társadalmi szakosztály, mely az erkölcsiségre, nevelésre, (bölcseüdk, vasárnapi iskolák, kisedővödák, gyermekkertek stb.) árvaházakra, dologházakra berendezésére, babona ellen,

hasznos társadalmi körökre stb. irányozva figyelmét. E szakosztály csakugyan megalakult Aradon.

Kevésbé dicsekedve lehet elmondani azt, hogy a kitűzött pályadíjakért oly művek versenyeztek, melyek közül egynek sem lehetett kiadni a jutalmat.

Augusztus 27-én érkezett meg a gyűlés tagjainak legnagyobb része, kiket a város egyes polgárai magyaros vendégszeretettel fogadtak lakásaikba. Este a kaszinóban ismerkedési estély volt, másnap reggel 9 órakor pedig megnyílt a nagygyűlés.

A színház egészen tömve volt. A központi bizottság a színpadon foglalt helyet, a tagok a zártszékeken, a hölgykoszoru pedig a páholyokban és karzaton.

Dr. Poor Imre jelenté, hogy a fiumei nagygyűlésen elnökké választott József főherceg akadályozva volt megjelenni, s a másik elnök: Atzél Péter családi gyász miatt nem foglalhatja el elnöki székét. A gyűlés fölkerésére tehát Poor elnököt, ki rövid elnöki beszédben szolt ezután a nagygyűlések eredetéről; elmondta ezek célját,

adásokat tartottak: dr. Knöfler Vilm.: „az emberi életről természettudományi tekintetben;“ doktor Linzbauer Ferenc: „a gyógyászat történetéből Magyarországon;“ dr. Hazslinszky Frigyes: „a fűvészet bajai;“ dr. Tauffy J.: „Dalmácia természetrajzi ismertetése.“ Ezen értekezéseket a nagygyűlés lapja, a „Napi Közlöny“ közlé.

Délután diszebéd volt, este pedig a honvédegy-let rendezett bált a ligetben.

Másnap az egyes osztályok alakultak meg. Az orvos sebésziben elnök lett: dr. Aradi István, jegyzők: dr. Hamary Dániel és dr. Varga Géza; az állatnövénytanban elnök: dr. Hazslinszky Frigyes, jegyzők: Petrovics Gyula és Staub Mór. A gazdasági, állatgyógyászati és műipari szakosztályban elnök: Nagy Sándor, jegyző: Rocher Kár.; az ásványföld- és vegytanban elnök: Szarka Ján., jegyzők: Trajánovits Ágoston és Hámory Lajos; a természettan-régészetiben elnök: Albert Ferenc, jegyzők: Lidy K. és Klein E.; a társadalmiban elnök: Kubinyi Ágoston, jegyző: Vadnay Károly.

Egyszersmind felolvasásokat tartottak; valamint 30-án is.

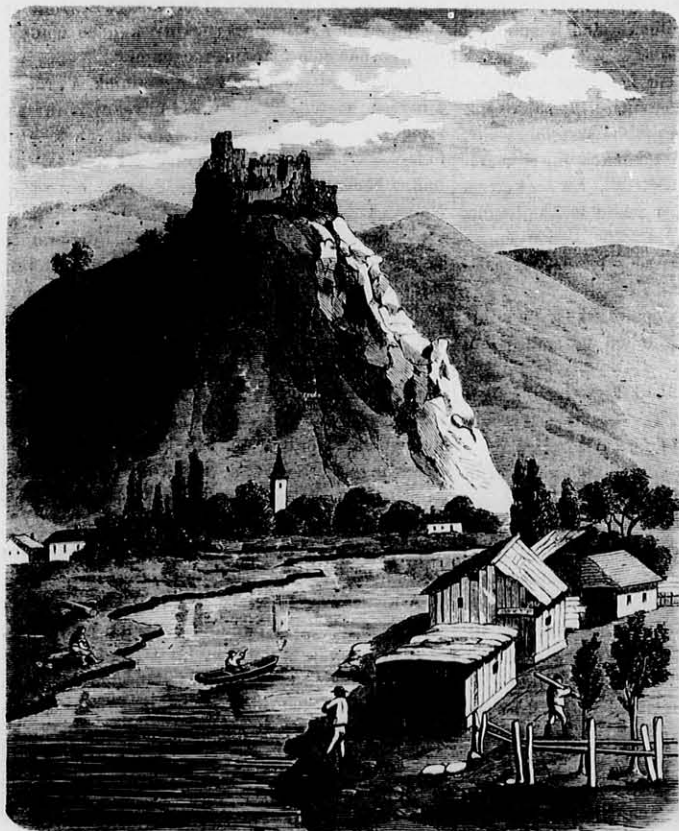
Chyzer Kornél, Hamari Dániel, Horváth György és Munk ezredorvos választottak. Értekezést tartottak Arányi és Rózsay.

Most már Arad eleget tett magáért; tehát megkezdődött a búcsuzás és szept. 2-án a kivándorlás többféle irányba.

A legnagyobb rész azon a petrozsényi vonalat választotta, hogy e regényes vasuton áttekintsen a bérces Királyhágón. Vajda-Hunyad hivatalos meglátogatását szintén kitörölték a programból.

Mielőtt azonban Erdély felé, Dévához, Hátszeg vidékére követnék a kirándulókat, a már elhagyott solymosi és világosi romokhoz térjünk vissza.

Solymos egy bérc-omronról tekint le a lábainál kanyargó Marosra, messze kilátást nyujtva Radnára, s az alatta fekvő Lippára, mely két várost hid köti együvé. Hajdan az erdélyi országút fölött örökös, most csak néma jel. Építője nevét nem tudni. Nevezetesebb szerepet a XVI. századtól játszik, mikor mind Magyarországnak, mind Erdélynek végbástyája lévén, sokat zörögtek körülte a fegyverek. Birtokosai közt van Jósika István is, s

Solymos vára.

Világos romjai.

A természetvizsgálók kirándulásának helyei.

mely nem más, mint a természettudományok népszerűsítése. Pászthory Ferenc polgármester üdvözölte a tudomány barátaikat a város nevében. Majd Peretti ur, Fiume főbírája tolmácsolta magyarul a hű város üdvözlését. Erre a tudományos társulattól, intézetektől és törvényhatóságoktól beérkezett üdvözléseket és küldötségeket mutatták be.

Ismét az elnök Poor vette át a szót, megemlékezve az elhunyt tagokról: Gebhardtól, Engelről, Frivaldszkyról és Flór Ferencről. Kivált a két utóbbi működéséről szólott részletesen és indítványozta, hogy arcképeik az évkönyvbe fölvetésenek, s Flór özvegyének részvét nyilváníttassék. Megemlékezett az elhunyt külföldi tagokról is, Gráfról, Simpson-ról stb.

Következett az állandó bizottság jelentése a pályázatokról. Egyetlen műnek sem lehet kiadni a jutalmat, a mi elég szomorú. Poor Imre száz darab aranyat tűz ki egy egészségügyi mű és ezzel kapcsolatos törvényjavaslat készítésére. E derék ajánlatot hosszan tartó éljen kísérte. Ezek után a tudományos előadások következtek. Elő-

Auguszt. 31-én kezdődtek meg a kirándulások Arad regényes környékére. Először Radna környékét tekintették meg, az ottani híres búcsujáró helyet, továbbá Lippa mellett Solymosvárat, melynek udvarán étkeztek is, s hol Balácsi szolgabíró és Antalfi ügyvéd mondta el a vár történetét. A romok közül Lippára mentek le, hol a lehető barátságos fogadtatásban részesültek.

A világosi romok tömeges megtekintése elmaradt a hivatalos programból, miután kellő számú fogatokkal nem rendelkeztek. De mind az által igen nagy csoport vállalkozott a híres hely megtekintésére, és a komor hely borongó némaságát száz meg száz hang verte föl.

Szept. 1-én a nagygyűlés tagjai ismét a színházban gyűltek össze a zárgyűlésre. A szakosztályok jelentései után kitűzték a jövő évi nagygyűlés helyét: *Mehöldiúra*, melynek fürdő-bérlői vendégszeretők meghívást intéztek a nagygyűléshez. A jövő évi gyűlés központi bizottságát is megalapították, s elnökül Kubinyi Ágost, alelnökül Rózsay Józsa, Thán Kár. és Szabó Józsa, jegyzőkül

Bocskay alatt egyik nevezetes erősség volt. Még II. Rákóczy Ferenc alatt is tanyázott benne őrség. A török kiűzése után Solymos elveszté jelentőségét, elhagyták, s omladozni kezdett. Még mindig elég erős rom.

Világos nagy hírét 1849. aug. 13-ika alapította meg. Történeti multja a messze távolban vész el, s valószínű, hogy a magyarok megtelepedésének első századában már állott. A XV. század elejéig azonban nem ismerjük birtokosait. 1422-ben Zsigmond király Brankovits Györgynek ajándékozta, majd elvételén tőle Maróthi László orodi (aradi) főispán nyerte. Brankovits ismét visszakapta, s ő 1444-dik évben Hunyady Jánosnak ajándékozta. Hunyady fiai nagybátyjoknak, Szilágyi Mihálynak adták, ki 1458-ban itt volt fogva, míg várnagya Lábatlan a történetből eléggé ismert esellel kiszabadítá.

Szilágyinak Konstantinápolyban történt kivégzése után özvegye: Báthory Margit tulajdona lett, majd férjhez menvén, fitestvérei birtoka lett, s a Báthory-család tulajdona is maradt 1613-ig,

Báthory Gábor szerencsétlen halálaig, mikor a családnak magva szakadt.

A harcok ideje a mohácsi vész után viharzott Világos fölött. I. Ferdinánd, Zápolya sokat küzdött érte; a törökök is többször elfoglalták, migem 1693-ban Heister utolszor űzte ki őket a sziklafészekből.

Világos egyike volt a legerősebb váraknak, három oldalról meredek által, a negyedik oldalról rengeteg erdő és sáncok által védve. Még a XVIII. században a Hóra-Kloska-féle lázadás alatt is oly jó karban állt, hogy félték, mikép a haramják ide veszik magukat, s azért az aradi várból hozott ágyukkal összevisszalőtték még izmos bordáit, s földalatti üregeit.

A kőbányai sertéskiállítás.

Ha a tiszavidéki vagy éjszaki vaspályán közeledik az utcs Pest felé, az utolsó állomásán saját-

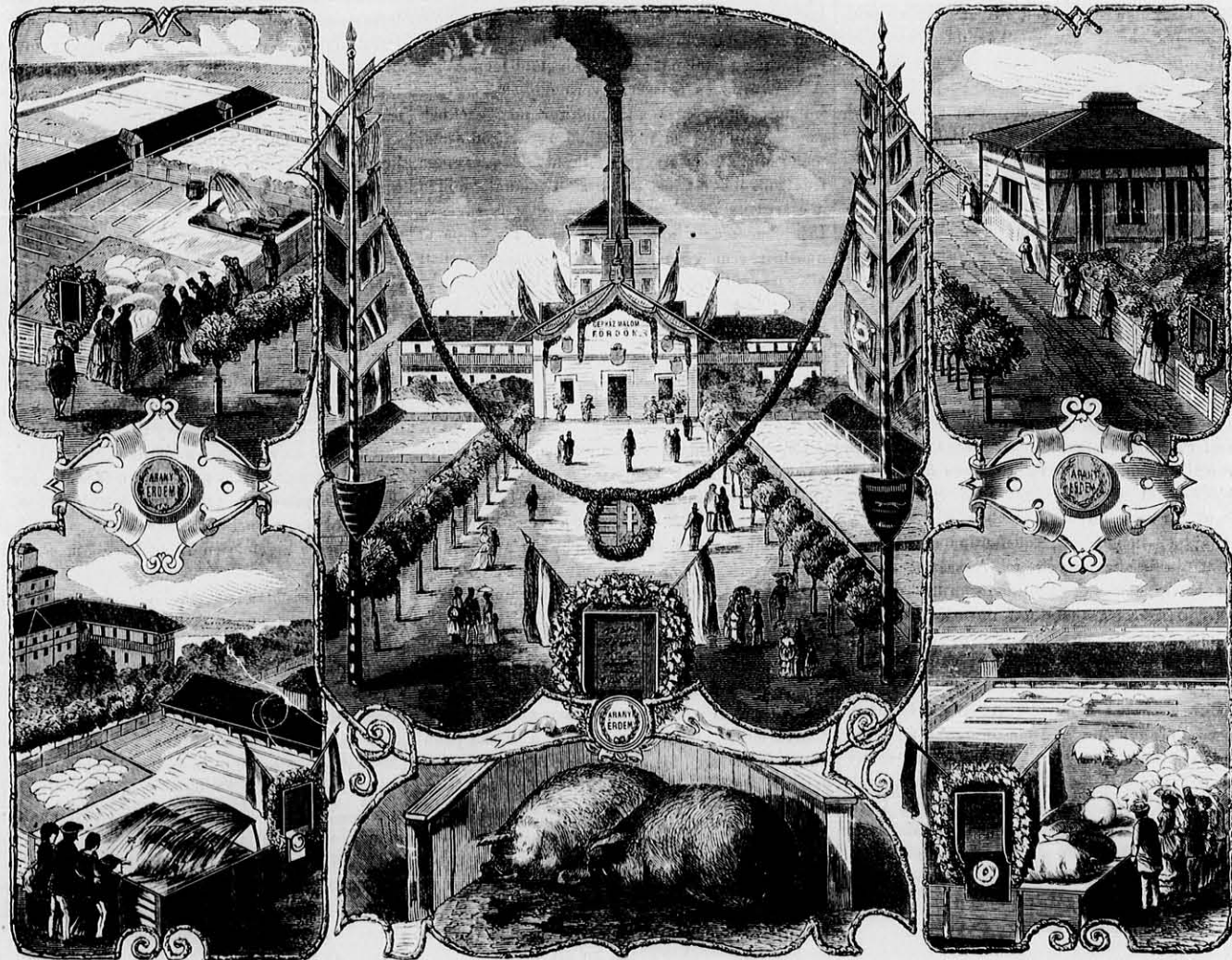
Kiállító 74 volt, a kiállított rőfögök száma pedig 20,000! Gondoljuk ehhez, hogy csakis hizott sertéseket lehetett kiállítani.

Magáról, a sertéshizláló társulatról, mely a kiállítást indítványozta, a következőket említjük meg. Utóbbi években a Kőbányán elhelyezett sertések száma folyton növekedvén, az egyesek ereje nem volt többé elegendő az építkezések szükséges bővítésére s az a miatti aggodalom, hogy a nagykereskedés Pest-Kőbányától elvonathatnék, mindinkább élénkült s egy consortium alakulására vezetett, mely 1869-ben „Az első magyar sertéshizláló és előlegező” társulatot megalapította.

E társulat a Kőbányán, a gyömrői ut mellett, a mostani városi hatóság által a kereskedelmi érdekek előmozdítása tekintetéből a legkészségesebben átengedett saját telkén bir 24,000 négyszögölnyi területen kényelmesen berendezett, mintegy

a társaság tulajdona, melyben az igazgatóság is el van helyezve. Ettől jobbra és balra terjednek el a szállások. Tisztaság tekintetében nem sok kívánni való marad fenn. A sertések puha homokban hevernek; ha megkívánják a fürdőt, minden egyes osztálynak közel kirakot fürdő áll rendelkezésére, s mi több, e fürdők zuhanyval is el vannak látva.

A kiállítást aug. 24-én az országos gazdasági egyesület nevében az elnök s alelnök távollétében Széchenyi Ödön gr. nyitotta meg néhány rövid szóval, mire mozsarak durrogása s a zene harogása jelenté, hogy a kiállítás meg van nyitva. A meghívott vendégek ezután a sertéshizláló társaság igazgatói kíséretében bejárták a terjedelmes szállásokat s megsejmeltek a kiállított sertéseket. Minden egyes osztály nemzeti szintű szalagokkal díszített táblácskán feltüntette a kiállító nevét s a kitüntetést, melyet sertései nyertek. Két

A kőbányai sertéskiállítás, augusztus 24—27.

szerű szag űti meg érzékét. Nem valami kellemes. A ki egyszer járt már ez úton, tudja, hogy Kőbányánál van, mely híres sertés-telepéről. E gyorsan emelkedő és Pesthez tartozó község sertéshizláló ólaktól van környezve, s minden időben ezernyi csürhét preparálnak arra, hogy minél zsirosabb falatot adjon. Az ottani sertés-szállások közül nem egy szerbiai kupecéké, kik a magyarországi vásárok egyik legbuzgóbb látogatói.

Alig van ország, hol a sertés-kereskedést oly mérvben üznék, mint nálunk, s a külföldi figyelmé még sincs oly nagyban felkeltve, mint kellene. Ennek felköltésére volt rendezve aug. utolsó napjain a nagy sertés-kiállítás, melyet mai számunk egyik képe mutat be. Az első magyar sertéshizláló és előlegező „társulat” indítványozása folytán az ország gazdasági egyesület a sertés-kereskedés emelésére célszerűbb intézkedést alig tehetett volna, mint e tömeges kiállítást.

20,000 darab sertéshizlálásra alkalmas 128 szállással, valamint az ehhez szükséges gabnapadlásokkal, egy négy kövti daráló és őrlő malommal, külön gőzerő által hajtott vízvezetékkel, másházakkal és munkáslakóházakkal.

Itt lehet bérelni ólakat, elhelyezni élelmet; sőt a társulat a beszállított sertések becsértékének két harmadára előleget is ad.

A szállásokon egyre-másra folyvást 17—18000, míg a többi magán szállásokon 25—30,000 darab sertés áll, úgy hogy a pest-kőbányai sertésállomány összes állandó számát az utóbbi évekről 42—48,000 darabra tehetni, de még 30—40,000 darabot kényelmesen el lehetne helyezni, miután az összes szállások térforgata 120,000 négyszögölnél több.

A részvénytársaság sertésszállásai előnyösen elűtnek a többi szállásoktól. A kőbányai újhegyre vezető út homlokzatán áll egy nagy vendégfogadó,

kitünően hizott sertést, melyek külön voltak kiállítva, nemzeti színű szalagok díszítettek.

A legkövérébb példányok arany, ezüst, bronz érmeket, elismerő okleveleket s pénzbeli jutalmakat is nyertek.

Szláv s Tóth Vilmos miniszterek is megtekinték a kiállítást. A kereskedelmi miniszterium köszönetet is mondott a társulatnak.

Aug. 27-én ért véget a kiállítás, melyet 20 kros belépdíj mellett 3000-en látogattak. Nem sok, de e kiállításra nem is volt elegendő fölhíva a közönség figyelmé.

Az udvari és diplomáciai etiquette.

A fejedelmi találkozás, mely e napokban volt Ischlben, s most ismétlődik Salzburgban, és a diplomaták érkekezletei Gasteinban; épen napi érdekűvé teszük, hogy egyet mást följegyezzünk a

régibb világban szokásos udvari és diplomáciai etiquette-ről.

Az etiquette az udvarok szertartása. Hol az udvari élet még egyszerű korát élte, vagy talán még nem is létezett, ott nem volt etiquette. Homér urői fonnak s házteendőik után látnak, még a népek fedelme Agamemnon is egészen maga öltözködik komornok nélkül. Achilles maga készíti el a főkirály küldöttei számára az ebédet. Természetesen ezzel nem oda célozunk, hogy ama homéi viszonyoknak örökké kellett volna tartani. Nem is az udvariassági illem ellen akarunk szót emelni, hanem csak annak, a mult időkben észlelhető túlkapásai s kinövéssei ellen.

Nagy Károlyról. — ki a félvilágnak szabott törvényt s e mellett gondjait kiterjeszté majorsága tojásaira is. — azt beszélik a történészek, hogy ruháit saját leányainak kellett készíteniök. Kopasz Károly és utódai ellenben már a szertartásoknak és formaságoknak érezték hiányát. A szász uralkodók alatt már részletezett s Byzanceból kölcsönzött udvari szertartással találkozunk. Diocletian, Konstantin és Jusztinian veték meg annak alapját, különösen pedig Konstantin Porphyrogennitus, ki sajátkezűleg írt egy etiquette-codexet. Alkalmat szolgáltatott ugyanis erre II. Otto császár összekelése Theophanoval, Nikephorus byzanci császár leányával. E házasság gyümölcséről, a tetszomjas III. Ottóról beszélik életiről: hogy Rómát újra császári székhelyül emelje, az Aven-tin dombra épült palotájában ugyanazon pazar fényvel és pompával környezte magát, mint a konstantinápolyi udvarnál divott. Viselete a legfeltűnőbb volt; majd hosszú köpeny fedte, melyet a mennyei jelenések könyvéből átvett alakzatok ékesítettek, majd ismét másikat használt az állatkör jegyeivel. Egészen a keztyűig minden pontosan meg vala szabva és határozva. Udvaroncok, államférfiak s hadvezérek egész serege környezte. A római konzulok és szenátorok üres árnyképeit a feledés sötét éjjeléből ismét napfényre hozták. A frank királyok udvara különböző bivatalnokainak hajdani elnevezéseit, Konstantinápolyból elcsajátított ujjakkal cserélte föl, a császári komornokokat vestiarusok- és protovestiarusoknak, az udvari papokat logothetáknak neveztek. Az egész udvar — mondja egy történész — olyan volt, mint ha álarcos ünnepélyre lett volna felcicomázva. Egyszer a császár Luitprand kremonai püspöknek adott kihallgatást. Az elfogadási terem tele volt arannyal: a trónuson arany fa, ágain arany madarakkal, a trón két oldalán két arany oroszlán. Midőn a püspök belépett, a madarak énekelni, az oroszlánok ordítani kezdtek. Luitprandnak háromszor kellett fejével a talpazatot érinteni, mi alatt a trón a terem fedelég emelkedett föl, a császár egész fenségéggel pillantott le rá és — a kihallgatást véget ért. Sem a császár, sem a püspök nem szóltak csak egy szót sem.

A keletről kiindult eszmének, hogy az uralkodó földfölötti hatalma érzékileg jelképeztesse, azon szándék szolgált alapul, miszerint a népet rabszolgai, sőt bálványozó alázatosságban tartásák.

A német császárok, kivált midőn igazi fenségük súlydát, a byzanci utánzása mellett, trónjuk díszkőrét nem csak ünnepélyes fény- és pompával iparkodtak a nép előtt bemutatni, hanem még birodalmi alaptörvényben is oda akarták állítani: IV. Károly ismert aranybulája által. A birodalmi új arany peesét minden birodalmi jelvényvel ellátva ábrázolta a felséget trónuson ülve, címereinek és címeinek melléklése mellett. Hátlapján Róma látképe foglalt helyet „Arany Róma” (Aurea Roma) fölirattal és „Róma, a világ feje, vezeti a földgömb gyeplyét” (Roma caput mundi regit orbis frena rotundi) aláírással.

Ezen példa után a spanyol, angol és francia udvarok tovább fejleszték azon merev méltóság- és dagályos főranguságteljes udvari szertartáskodást, mely az uralkodó személyét illetőleg nem enged különbséget tenni isten és ember között.

Csak ismételt térdhajtások mellett, pontosan előírt távolságban s legalább is huszonhárom terem keresztülhaladása után közeledhetek a császárhoz, a kik kihallgatásra lettek méltatva; az idegen követek sem tettek e tekintetben kivételt. Még csak az államfő nevének említése sem történhetett meg nyilvános ünnepélyességek alkalmazásával térdhajtás s háromszoros mély főhajtás nélkül. Ez volt az ugynevezett spanyol hódolat. Az orosz követség, melyet Iván cár (I. Péternek előde és bátyja) 1687-ben küldött a német császári udvarhoz, makedaus ellenszegült eme hódolatnak, mert ott három térdhajtással csak a szentháromságot szokták megtisztelni. Utoljára is szabad tetszésükre kellett a dolgot bízni.

A spanyol hódolatnak ellenkezője volt a francia, félig meghajlással. Ezt használta a császár a személye iránt mutatott spanyol hódolat viszársául, de csak idegen követek s választófejedelmek irányában. A többi államférfiaknak, lettek legyen benszülöttek vagy idegenek, be kellett érni a pusztá fejbillentéssel. A császárt térdelve szolgálták asztalánál az udvar legfőbb méltóságai. A császárné és császári gyermekeken kívül — különös ünnepélyes alkalmakkor még ezeknek sem — senkinek se volt szabad ugyanazon asztal mellé ülni a keresztüenség fölkezt fejjével. Ő maga fedett fővel evett, csak az asztali imánál s midőn a császárné egészségeért ivott, vette le fővegét. Így jelent meg a követek előtt is — még a pápai nuntiust sem véve ki, — kik az asztal mellett állva maradtak, de azonnal visszavonultak, mihelyt egyet ivott. Azonban mielőtt ez történnék, különösen mielőtt egy tányér a császári felség kezeibe került volna, előbb huszonnégy idegen kézen kellett keresztül vándorolnia. Mint mondtuk, még idegen heregek sem részesülhettek azon szerencsében, habár királyi ranguk valának is, hogy a császárral együtt étkezhetek volna; ilyenkor kárpótlásul a magas vendéget a császárné oldala mellé ültették, de nem délben, hanem csak vacsoránál. Itt kevésbbé uralkodott a szigorú szertartás, ilyenkor még a császár is egy asztalhoz ülhetett méltóságos származású egyénekekkel, de hogy a miniszterek is résztvehessenek, kardinális ranguknak kellett lenniök.

A császárnét majd hasonló szertartás környezte, mint magát a császárt. Ő is részesült a kihallgatásnak ugy elején, mint végén a spanyol hódolatban. A császár látogatását nála mindig a fődvarmester jelenté be. Férjét a legnagyobb ünnepélyességgel fogadta udvarhölgyei környezetében, de a kizhez a császárnak egy szót sem volt szabad szólani. Őt is térdelve szolgálták. Még Mária Terézia alatt is a fölolvadó térdelve végezte tisztét. A mult század végére élt spanyol királyok egyike naponként l'homme-t játszott gyóntatójával s fődvarmesternőjével: ő maga támlásszéken ült, a nő karatlan széken, de az egyház emberének térdelni kellett.

Esztartáskodás oly gondosan volt irányozva az államfő mesterséges istenítésére, hogy annak minden mozdulata kizárta a közönséges halandóval való érintkezést, s ha az esetlegesen mégis megtörtént, szigorúan megtoroltatott. Így p. o. egy szeke-resnek, ki a schmalkaldi szövetség ellen folytatott hadjáratban V. Károly császárral, nem ismervén őt, véletlenül összeverekedett, fülei és orra levágtattak. De mint aféle élelmes ember föl tudta használni szerencsétlenségét, keresztülutazta Németországot, magát pénzért mutogatva, s a világ bámulta ama csodálatos halandót, kinek megengedte a sors a győzhetetlen és hatalmas császárt elpáholhatni. Midőn a pozsonyi vadászatban VI-ik Károlyt egy megsebzett s őt megtámadó vadkan halálos veszélyvel fenyegette, két vadászlógeny sietett a császár életének megmentésére. Ezek aztán az etiquette megsértése miatt két heti börtönnel lakoltak. III. Fülöp spanyol király neje közel állott, hogy tulajdon lova agyongázolja, mert halálos büntetés mellett senki sem érinthette

a királyné lábait, pedig csak a kengyeltől kellett volna azokat kiszabadítani. I. Lipót császár még betegágyában sem akarta megengedni a szigorú etiquette átlépését.

De megfordítva, a felségnek sem kellett volna nyilvánosan senkihez sem közeledni és senkit megérinteni, csak mikor és a mint a törvény szorosan rendelte. XIV. Lajos francia király egyszer azonban kiesett szerepéből, a mennyiben reggeli udvarlás alkalmával bizonyos szép fiatal delnőt (kinek nem lehetett igénye a Louvreben történni szokott nagy tisztelkedéshez) homlokot csókolt, mire a bemutató udvarhölgy megbotránkozva kiáltott föl: „Felsőg, hiszen ő nem heregnő, csak marquise!” Más ízben azonban, midőn rosz szeszélye vett rajta erőt, egy delnőnek előtte eltitkolt levelét csak tűzfogóval tartotta elvehetőnek.

Minden olyannak elejét kellett venni, mi a felséget a halálra és így önmulandóságára emlékeztethette volna. Ez annyira ment, hogy a douay-i tanács, midőn V. Károlynak a város egy olyan utcáján kellett átvonulni, mely a vesztőhely mellett vitt el, az előtte való nap kivégzetteket gyorsan tiszta ingbe öltöztet.

Az uralkodónak minden cselekedete s foglalkozása az etiquette által nap és óra szerint vala kimérve: ugy hogy a király csak bizonyos napokon látogathatta meg mulató házáit, csak bizonyos napokon gyónhatott, áldozhatott s csak a meghatározott órában feketett le.

Midőn V. Fülöp spanyol királynak elment a haja s parókára szorult, az udvar nem csekély zavarba jutott. Erre az udvari szertartásban nem is gondoltak. Értekezletet tartottak tehát és azt határozták, hogy az eshetőleges varázslat megóvása tekintetéből a parókakészítők megeskendők, miszerint e ólra csak spanyol grandok fürteit használják. Ausztriában a paróka császári jogkörbe tartozott. I. Leopold alatt a felségnek kívül az udvari palotában senki sem jelenhetett meg parókéval; az udvari embereknek csak a vidéken volt szabad s kivételesen Laxenburgban is parókát hordani.

S mi európaiak nevetünk idegen népek fölött? mi mosolygathatjuk meg ama tatár khánt, ki lőtej- és lóhszóból álló lakomája után környezetének is megengedni méltoztatik, hogy gyomra igényeinek eleget tessen! vagy Poulahot, a „Barátság-szigetek” királyát, ki nem akart belépni Kook kapitány hajószobájába ugy okoskodván: „Miként engedhetném meg, hogy az emberek fejem fölött járjanak?” vagy azon néger királyt, ki minden reggel odanyújtja pipáját bátyjának a napnak s kimutatja pályáját, melyen haladnia kell? „Miért hordtok ti khinaiak hajfonatot, — kérdezte egy angol, — hiszen nincs mit reá akasztani?” „Miképpen hátul gombotok? — volt a találó válasz — hiszen ugy sincs mit vele összegombolni.”

Bárcsak humorisztikus oldaláról volna ismeretes ezen hajfonat és gomb-tudomány! Mennyi botrányra, ellenségeskedésre és civódásra szolgáltatott az már alkalmat!

Midőn I. Leopold még nem volt német császár, (beszélik gr. Grammont francia követ) meglátogatta egyszer a mainzi választófejedelem és azt jegyezte meg, hogy Leopold három lépeső helyett csak kettőn lépett le a trón mennyezetéről. A fejedelem tehát mindaddig állva maradt a trón lépesőjén és meg nem mozdult, míg a királyt rá nem bírták, hogy még egy lépesővel alább jöjjön. Egyszer Leopold császár nagy, 354 tagból álló követséget küldött a szultánhoz, élén gróf Oettingennel. Szalánkemenen várta a török nagykövet. Mindketten egyszerre szálltak le lovaikról, de gr. Oettingen — már különben is öreg ember levén — fenakadt a kengyelben. És a törökök is mindaddig a levegőben tartották a nagykövetet, míg a másik ott vergődött. — Más alkalommal, 1665-ben, egy évvel a szent-gothardi vagy monostori győzelem után, gróf Leslie ment követképen Konstantiná-

polyba. Midőn a gróf búcsukihallgatáson volt a szultánnal s társa: Renninger császári udvari haditanácsos, kora és közsénybaja miatt nem elég mélyen hajtá meg magát, a serail-örök ismételve oly erővel lökték földre, hogy homloka több helyen behorpadt.

Midőn a már említett Iván cár 1687-ben Berlinbe követet küldött, a nagy választófejedelem épen betegen feküdt, s mint valódi nagy ember túl akarván magát tenni minden formáságon, az oroszot ágyban akarta elfogadni. Erre azonban a moszkvai azon kívánságát nyilvánítá, hogy ő is hadd fekhessék ágyba, még pedig főveggestől és csizmától. De szerencsére a választófejedelem fölgögyült és a csodálatos embert ülve fogadhatta. A thüringiai követet, kinek csak fél szeme volt, szintén csak felszemű tábornok üdvözölte. S midőn II. Frigyes király az egykarú Camus eredest Párisba küldte, viszonzásul onnét egy-lábú követet tisztelték meg.

(Vége következik.)

A hold.

(Folytatás.)

Hogy a hold újabb bolygó lenne, arra csak egy homályos adatunk van. Árkádiában, a görög világ korában élt egy rege, mely szerint „az árkádok ősei még azon korból származtak, midőn még a hold nem világította meg az éjszakákat.”

A emberi ész itt megint a philosophiához folyamodik, mint minden kétséges dologban, s a föltevésék is gyakran tévedések tömkelegében botorkálnak.

Buffon, angol természettudós, a csillagok keletkezéséről azt véli, hogy az egész csillag-világ egy nagy üstökös volt, s az a napba esvén, abból letört egy darabot. Ennek darabjaiból származtak a planéták, és a hold is. E planéták először izzó állapotban voltak, és sok millió esztendő alatt keményedtek meg. Így hát a hold a földdel egyidejű, s bolyongása közt jutott a föld vonzási körébe.

Laplace véleménye szerint az egész bolygórendszer a naptól származott, a mely eredeti állapotában légnemű volt, s miután a részecskék összetömörültek egy központ körül, forgási sebességük által több gyűrű vált el, e gyűrűk megint egy központ körül forogtak, s a viscentrifuga erő következtében mindinkább távolodtak egymástól, mi közben meghűltek, s az eredeti központ körül egyenletes forgásba jöttek, míg végre teljesen megtartották központ körüli utjokat, s lassan képződtek azon csillagokká, melyek naprendszerünket alkotják. Hasonlóul származtak a holdak a többi csillagokból, sebes forgás miatt a központból elválva. Világos bizonyítéka ennek Saturnus és gyűrűje.

V.

Holdfogyatkozás csak akkor jöhet létre, midőn a hold oppositioában van. Oka az: hogy a föld a nap és hold közé esik, s tengelyeik egy síkban állnak. Mikor tehát a holdtölte egybe esik a csomóval, vagy csak közel van hozzá, holdfogyatkozás áll elő.

A föld kemény test, melynek árnyéka kúp alakú s alapja a földön áll. Ez árny három- és felszer hosszabb, mint a hold távolsága, tehát midőn oppositioába jut, tulajdonképen mindig holdfogyatkozásnak kellene lenni, akkor a föld árnyéka mindig eltakarná a holdat; s hogy nincs mindig, oka csupán csak az, hogy a holdpálya síkja néha az árnyék fölött, néha pedig ez alatt megy el.

A fogyatkozás kétféle: teljes és részletes. Gyűrűs fogyatkozás azért nem fordulhat elő, mint a napnál, mert az árnyék szélessége ott, hol a hold kettő vágja, $2\frac{1}{2}$ holdátmérőjű, így a holdat eltakarja, tehát gyűrűs holdfogyatkozás nem fordulhat elő. Teljes a holdfogyatkozás akkor, mikor a holdat egészen befedi a föld árnyéka; részletes akkor, a midőn a hold nem megy egészen a föld árnyékába, csak annak egy részébe. A részletes fogyatkozás nem tarthat tovább 2 óra 18 percnél, s a teljes

fogyatkozás is csak 4 óra 38 percig tarthat. 18 év alatt 29-szer történik holdfogyatkozás, mert ezen idő alatt ennyiszor áll a hold a csomó közelében. Míg napfogyatkozás alkalmával, a nap csak lassan sötétedik el, addigfogyatkozáskor a hold egyszerre elveszti színét. Oka az, hogy a nap fogyatkozásakor nem veszi el fényét s csak részben tartatik vissza a hold tányérra által.

A hold pedig azért veszi fényét egyszerre, mert a föld fölfogja előle a nap sugarát, s csak a földünkről visszavetett gyér világosság verődik rá.

Midőn a holdfogyatkozás kezdődik, némi halványodást veszünk észre — a félárnyék miatt — a korongon. Azután sötétebbé lesz; a sötét és világos rész között kékes szín tűnik föl, s később vörhenyessé válik a korong. Gyakran, midőn teljes holdfogyatkozásnak kellene lenni, egy kis fényt veszünk észre: ez csak a föld légkörének alsó rétegein megtört napsugarak visszaverődésének szüleménye.

Holdfogyatkozás alkalmával a holdban napfogyatkozás, s a napban újra holdfogyatkozási jelenség történik.

VI.

Ha a hold utja a nap mellett vonul el, s a nap elébe jut ujholdkor oly módon, hogy saját átmérője a nap és földével egy vonalba esik: mindig napfogyatkozás áll be. Ezen fogyatkozás lehet gyűrűs, részletes és teljes. Gyűrűs napfogyatkozás lesz akkor, mikor a hold központja összeesik a nap központjával, s ekkor a napnak éppen közepét fűdi el; részletes fogyatkozás lesz akkor, midőn nem esik össze központja a napéval, hanem attól eltér. Teljes napfogyatkozás lesz, midőn a hold tányérra olyan állásba juthat, hogy az egész nap fölületét eltakarja.

Napfogyatkozásakor a nap sugarai csak azon vidékekre nézve tartanak vissza, melyeken a fogyatkozás történik, más vidéken lakók másképpen s más irányban látják; ezért sokkal bajosabb a napfogyatkozások minőségét meghatározni, mint a holdfogyatkozásokat, melyek minden vidékre nézve ugyanegy természetűek. A napfogyatkozások, átlag véve sokkal gyakoribbak, mint a holdfogyatkozások. Tizenhét esztendőben 40 napfogyatkozás történik, de a föld meghatározott pontjaira nézve, pl. Bécsre vagy Párisra, háromszor kevesebb napfogyatkozás esik, mint holdfogyatkozás, s 200 évre csak egy teljes napfogyatkozás.

A napfogyatkozásokról legrégibb tudósításokat a kínaiak szent könyvei tartalmaznak, melyeket Ho és Ili csillagászok határoztak meg, 2550 évvel Kr. e., de minthogy helytelenül határozták meg, halálal bünhődtek. Ptolemeus könyvében azt mondja, hogy a khaldok Babylonban Kr. e. 719. és 720. években két napfogyatkozást vizsgáltak.

A Jupiter holdjainak fogyatkozását Galilei fedezte föl 1610-ben. Thales 640-ben előre kiszámította a nap és hold fogyatkozását.

A helyek hosszúságának meghatározására legcélszerűbb mód a holdfogyatkozás. A helyek szélessége annyi, mint a sark magossága azon helynek; de a hosszúság meghatározására nem lehet állandó pontot lelni. Erre legegyszerűbb eszköznek találták a holdfogyatkozást. A félföldgömbön lakók a fogyatkozást ugyanazon egy időben látják és akkora nagyságúnak, de minthogy a földgömbön ez időt a különböző délkörök szerint különbözőleg számlálják, — azok, kik kelet felé laknak, hamarabb meglátják kezdetét s végét, mint a nyugatra lakók. Éppen ezt vették föl eszközül. A hány órával előbb látják meg a kelet felé lakók, annyi fokkal vannak távolabb az első délvonaltól. Azonban e módot tengeren nem lehet használni. Angol-, Frank- és Spanyolországok nagy jutalmat tűztek ki új eszköz föltalálására. Nevezetesen az angol parlament 10,000 font sterlinget szavazott meg. Harryson, Berthaud, Le Roy készítették is időmérő tengeri órákat, de ezek nem voltak kielégítőek. Ezek mellett több biztossággal

lehet használni a Jupiter drabantjainak fogyatkozását, annyival inkább, mert majd mindennapossak. Készítettek is egy kimutatást, London, Páris stb. városok délköröihez alkalmazva, hogy azokra nézve mikor árnyékolja be Jupiter valamelyik holdját. Erre vigyáz a hajós, hogy neki micsoda időtájban esik a fogyatkozás. Azután megnézi a kimutatásból, hogy az mikor látszik London vagy Párisban, s a kettő közti különbség adja a helytávolságát kiindulási pontjától, ha az London vagy Páris stb. Például: ha előtte a tengeren Jupiter beárnyékolja valamely drabantját 12 óra 10 percek, s a kimutatásban reggeli 3 óra 10 perc van Londonban, úgy a különbség 3 óra 12 perc; van tehát Londontól $45\frac{1}{2}$ fokra, azaz 682 mfdre.

De itt is jelentékeny akadályok merülnek föl. Mégis csak a holdhoz kellett folyamodni. Készítettek hát kimutatásokat a hold járására, t. i. a naptól s bizonyos álló csillagoktól való eltávolására nézve, pereről-perere pontosan, London, Páris s más városok délköröihez alkalmazva. E szerint a hajós a hold valamely álló csillagtól való távollétét vizsgálja, azután megnézi, hogy micsoda időtájban van azon álló csillagtól ugyanakkora távolságra, valamely tetszés vagy szokás szerint fölvetett délkörön, s az idők közti különbség megmutatja azon hely hosszúságát, hol az észlelet történt. Ilyen, kitűnő kimutatást készített Mayer Tóbiás német csillagász, s 1572-ben kiadta Göttin-gában. Ezt az evégre kinevezett londoni bizottmány is helybehagyta, s Mayer örökösének 3 ezer font sterlinget utalványozott.

(Vége következik.)

Vegyes közlemények.

(L. J.) **Történeti naptár.** Szeptember 1. Anich Pét. ismert csillagász, meghalt 1766. — Bake János, híres hollandi nyelvűdős, szül. Leydenben 1787. — Lipót, Lippe-Detmold hercege, szül. 1821. — Guzmics Izidor, magyar író és költő, megh. Bakonybélben 1839.

Szept. 2. Inre herceg, szat. István király fia, meghalt 1031. — Buda vára 145 évi rabság után Károly főhg által a törököktől visszafoglaltatott, 1686. — III. Napoleon francia császár Sedannal seregeivel együtt megadta magát a poroszoknak, 1870.

Szept. 3. Cromwell Olivér a skótokat Dunbarnal legyőzte. 1650. — II-dik Károly angol király seregei Worcesternél tökéletesen megsemmisítettek, úgy hogy egyedül Károly menekült meg, kinek fejére, mint fődfüfűtőre, jutalmat tűztek ki, 1651. — Cromwell Olivér megh. (születése évfordulónapján) 1658. — Károly főhg Jourdan francia tñbokat Würzburgnál megverte és a Rajnág úzte, 1796. — B. Eötvös József, kultusz-miniszter, jeles regényíró és szónok, a magyar akadémia elnöke, szül. Budán 1813. — Günther Frigyes, Schwarzburg-Sondershausen hge, trónra lépett 1835. — Schmidt Kristóf, jeles ifjusági író, meghalt 1854.

Szept. 4. Adolf János, szász fejedelem, szül. 1685. — Augerau francia köztársasági tk a Tuillierákat körülzárta és a royalista (királypárti) képviselőket elfogatta, és ekkor a vének tanácsának 11, a képviselőháznak 42 tagja, úgy szintén Barthelémy és Carnot direktorok deportáltattak, Párisban, 1797. — A magyar nemesség fegyverre szólított, 1800. — A francia köztársaság kikiáltott, III. Napoleon letétett, és a republikánus kormány megalakult Párisban, 1870.

Szept. 5. Lukács Mór, jeles nyelvűdős, szül. Pesten 1812. — Richelieu du Plessis francia bírnok és tejlhatalmu miniszter, szül. 1585. — Szigetvár főerőssége Szulejman által romba döntetett, 1566. — Wieland Kristóf Márton, jeles német költő, szül. Holzheimban 1833. — Schlegel Ágost Vilmos, német költő és műfordító, szül. Hannoverben 1767. — Meyerbeer Jakab, az újabbkor egyik legnagyobb zeneköltője, szül. Berlinben, 1791. — Greguss Gyula, műfordító és természettudós, meghalt Pesten 1869.

Szept. 6. Szulejman, török szultán megh. Szigetvárnál 1566. — III. Ferdinánd király s Gallas tábornagy a svédeket a Nordlingen melletti véres ütközetben legyőzték, 1634. — Anguétill Lajos Péter, híres francia történetész, megh. Párisban 1808.

Szept. 7. Szigetvár a törökök által elfoglaltatott 1566. — Gusztáv Adolf, svéd király a Lipsee és Breitenfeld közti esztában Tilly tábornagyot legyőzte, 1631. — Eugen, savoyai hg Turin mellett az Orleans hgnek 80,000-nyi francia seregét megsemmisítette. 1706. — Badenben a német és francia fejedelmek békét kötöttek 1714. — Winterfeld (Szeziában) az osztrákok kezébe került 1757.

Szept. 8. A rákosi országgyűlés 1525. — A soproni országgyűlés, melyen gr. Eszterházy Miklós nádorrá választott, III. Ferdinánd pedig királylányá kiáltott ki, 1625. — Houchard, francia kitérési tábornok, a holland-hannoverai sereget Hond-Ochoot-nál megverte 1793. — Pozsonyba országgyűlés hirdettetett 1836. — Ferdinánd, Hessen-Homburg grófja, trónra lépett 1848.

Szept. 9. Szobieszy János, lengyel király, Bécsot a törökök ostroma alól felszabadította 1683. — Attonyr József, hasonszervi orvosról, szül. Diakovárott 1807. — Czuczor Gergely, jeles költőnk, megh. Pesten (cholérában) 1866. — Laon vára kapitulált a poroszok előtt 1870.

(A holdkórsg.) A természet számos titkai közé, melyekbe a luvároknak nem sikerült behatolni, tartozik a holdkórsg is, bár a leggodnabban megfigyelték is e betegséget. Az alvajárás kezdetével az egész test önkéntes izmai fokozott erővel működnek. A holdkóros fölkel, felöltözik s képzeltét követi. Megáll egy helyen, vagy szobában; s folyosókon, háztökön sétál s oly dolgokat visz végbe, melyekre éber állapotban képtelen. A legkülönösebb azonban az, hogy ilyenkor sem nem lát, sem nem érez, sem nem hall. Gyakran közvetlen közelében lehet elcsúszni egy pisztolyt, nem hallja meg. Szeme bár nyitva van, nem érzé meg a világságost, hanem általában mondható, hogy az alvajáró biztonságban mozog sőtében, mint világosságban. Megtörtént, hogy próbakép tüvel megszurkált az alvajáró karját, nem érezte. Gassendi azt beszéli egy holdkórosról, hogy alvó állapotában felöltözködve, teljes sötétben a pincébe ment s lort hozott föl magával, a mit éber állapotában nem tehetett volna gyertya nélkül. E mellett a szegolyó sem nyújt támpontot a vizsgálódónak. Az egyik betegnél kitágul, a másiknál szűkül, a harmadiknál pedig éppen rendes állapotban van. A szempillák néha nyitva, máskor le vannak csukva. Bordeaux közelében néhány év előtt volt egy fiatal pap, ki éjjel holdkóros állapotban irásztalához ült és sötétben egész egyházi beszédeket írt le, néha zenezeményeket is készített s a szöveg szavait, hiba nélkül rakta a hangjegyek alá. Dyce tr. egy holdkóros szolgálatáról ír, ki sötétben minden tárgyat igen jól fölismert, világosságnál ellenben összetévesztette. Egy Castille nevű alvajáró Soane tr. szerint holdkóros állapotban olaszról francia nyelvre fordított s ehhez többször szótárt is használt. Gyertyavilágnál dolgozott, melyet maga gyújtott meg s nem dolgozhatott tovább, ha e gyertya elaludt, bár a terem egyébként is meg volt világítva. Hufeland több olyan alvajáróról ír, kik nem láttak ugyan s nem hallottak, de mindent megéreztek, a mi körülöttük történt.

(Londonban) szegénység és bűn iszonyu mértékben terjed. Statisztikai adatok szerint Anglia fővárosában ezernél több jótékony intézet van, melyek évenként mintegy 4.000.000 font sterlingt fordítanak segélyezésre. Ezenkívül 2.500.000 fontot lehet fölvenni, melylyel magánaton gyámoltják a szegényeket, valamint további 1.200.000 fontot is ide kell számítani, melyet az állam ad ugyan e célra. Mondhatni, hogy London kerék összességben 8.000.000 fontot ad szegényeinek évenként s a nyomor mégis folyvást növekszik. A legutóbbi 10 év alatt London népessége összesen $\frac{1}{6}$ részsel szaporodott, míg a segélyre szoruló száma ugyanez idő alatt kétszer akkora lett. 1867-ben a fővárosban 8964 bűnös és gyanús egyén volt szabad lóban, a következő év már 10.342 ilyen minőségű egyént mutatott ki. A börtönökből évenként 202.000 ember szabadul ki s 100.000 gyermek nő elhagyva s tanítás nélkül a koldus és tolvajhad szaporítására. Most egy üdvös törekvésű egyesület keletkezett, melynek célja az, hogy a megváltott jótékony intézeteket és társulatokat együttes működésre egyesítse. Az elhagyott gyermekeket nevelésben fogja részesíteni s a koldusokat, esavargókat s kiszabadult fegyenceket összeírta s ellenőrzi, úgy hogy van remény, miszerint a szorgalmas kényérkeresethez jut, a megátalkodott gonoszak pedig lehetőleg ártalmatlanná tételnek a társadalomra nézve.

Hírek.

(Lövinezy-Lehr Zsigmond,) irodalmunk egyik szorgalmas munkása, ki jeles költő és klasszikus művek folyékony fordítása által tündi ki, e hó 3-án, ifjú éveiben elhunyt Pozsonyban. A Shakespeare-féle fordításokat is gyarapította, s általában a legképzettebb elmék egyike volt.

(A nemzeti színház által népszínművekre hirdett) 100 darab aranyos pályázatra beérkezett műveket nem dicserik a bírálók. „Strik” című válik ki közülök s ennek ítéltek oda a jutalmat. A jelzés levélke fölbontása után Szigligeti Ede és Balázs Sándor nevei tüntek ki.

(A királyt) e hó 13-án Pozsonyba várják, hogy az ott összpontosított hadseregebbi s honvédségi csapatok fölött 14-én szemlélet tartson. Ő felsége számára a primás palotájában rendeznek be szállást.

(A képviselőház) már össze van hívva Somsich elnök által szept. 14-rc.

(A magy. orvosok és természetvizsgálók jutalomtételi.) Részletes aradi tudósításunk említi, hogy a két év előtt hirdett pályázati kérdések újra ki vannak tűzve. Ezek a következők: 1. Kovács Sebestyén Endre ur 100 db. aranyat tűzött ki azon műre, mely a magyar korona furdót a tudomány mai állásához mérten ismerteti. A beküldött pályamű nem itti meg a mértéket. 2. Major István kanonok a gazdasági növények ismertetésére 100 frtos pályadíjat tűzött ki. Ez is újabb kihirdetett. 3. Halász Géza tr. a fumei gyűlés alkalmával 100 db. aranyat tűzött ki a „gyakorlati állatorvostan” kézi könyvére. E műre pályázat jelenleg oly módosítással hirdettetik, hogy pályázik rá minden 1872. június 11-ig megjelenő szakmunka, ha be nem küldték is. — A magyar haza ásványvizet ismertető művek beküldési határideje 1873. apr. 15. Dr. Poór Imre elnök 100 darab aranyat tűzött ki közegészségi törvényjavaslat készítésére. A pályamű 3 részből álljon: 1. közölte azon közegészségi szabályokat, melyek Magyarország és Ausztriában jelenleg irányadók; 2. közölte Német-, Angol-, Franciaország s az amerikai Egyesült-Államok divó közegészségi szabályait; 3. a tulajdonképi közegészségi törvényjavaslatot, mely országgyűlési törvény-cikk alakjában szerkesztve, Magyarhon népének egészsége fenntartását eozza. Határidő két év.

(A magyar történelmi társulat) a zempléni kirándulásban négy bizottságra oszlik s ezek a páloei, eszögöi, homonnai és leszei országos és magán levél-tárasakat vizsgálják át. Ezenkívül máshová is tesznek tudományos célu kirándulást.

(A Csonkai-szobor leleplezése) okt. 14-én lesz Debreceben. Ez alkalomra díszkölteményekre 40 db arany volt kitézve, de a jul. 31-ig beérkezett művek közül egynek sem lehetett kiadni a jutalmat. Újabb határidő van tehát kitézve okt. 1-5 napjára.

(A belga királyné) még nem utazott el országába. Aug. 28 és 29-én a Balaton vidékét látogatta meg: Tihanyt, Füredet, Badacsonyt és Keszthelyt.

(Munkácsy Mihály) okt. hóban Düsseldorfból Párisba teszi át lakását. Jelenleg három festményen dolgozik, egy táj. s két életkép. Az életképek egyike „Iskola előtt” című, s azt ábrázolja, midőn az éltésb nővér kenyeret szel az iskolába siető apró népek. A másik kép pedig két tréceselő szakácsnét mutat, kik közül az egyik épen akkor tért vissza a piacról. Címe „Fecsegők.”

(Paul de Kock meghalt.) A híres író, kinek műveit nem egy gondos anya és gouvernante rejgette a zöngé kedélyek elől, de a ki sikamlóssága mellett is igen előkelő állást foglalt el a világirodalomban, aug. 30-án elhunyt Párisban, 78 éves korában. Arcképfét és életrajzát közölte e lapok 1869-iki folyamának 5-ik száma.

(Nyáry Pál hagyatéka) már rendbe van hozva. A jeles hazafiának, ki vagyoni ziláltság miatt rohant a halálba, adósságainak törlesztésén kívül több mint 30.000 frt marad rokonainak; ezenkívül megmarad nyárszegi jószágából az a rész, mely sírját veszi körül. Emlékne nines tehát semmi árny.

(Halálhírek.) Orbán Balázs képviselő és a „Székelyföld”-derék írója elveszté édes atyját, h. Orbán Jánost, egykori huszár századost és a főrendiház tagját. Erdélyben Lengyelfalván hunyt el, aug. 24-én, 92 éves korában. — Gáspár András honvédtábornokot és képviselőt az a mély csapás érte, hogy elveszté Gusztáv fiát, ki biharmegyei esküdt volt. — Aug. 28-án hunyt el Fiume város egyik legjobb magyar érzelmű polgára: Bolt Bálint, 93 éves korában. Mikor 1848. óta először újra ki lehetett tűzni a magyar lobogót, ő volt az első, ki könyve lábát szemekkel maga tűzte ki házára az 1848. óta tartogatott nemzeti lobogót.

(Nagylelkű alapítvány.) Boldogult dr. Flór Ferenc a természetvizsgálók Egerben tartott nagygyűlésén ígéretet tön, hogy az alakulóban levő magyar orvosi nyugdíj intézet segélyalapjára 200 db aranyat adományozand. De váratlan halála megakadályozta ígérete bevaltásában. Az elhunyt derék özvegye, született Trösch Leonora asszony kötelességének ismerte el férje ígéretét magáévá tenni, s e célból 1500 frta egészíté ki az elhunyt szóbeli alapítványát.

(Az államnyomda Budán) már be van rendezve, — mint mondják — oly készlettel, melyek által minden diszművet, értékpapirokat stb. lehet előállítani.

(Az idej hadgyakorlatok) valószínűleg elmaradnak későbbre, miután a fenyegető cholera elleni

rendszerabályokkal nem lenne összhangzatba annyi ezerember egybegyűjtése. Eddig a Vác melletti tervezett gyakorlatok elmaradása bizonyos.

(Az 1873-iki bécsi világgkiállításon) rendeznek külön osztályt is ily címmel „Műkedvelők kiállítása,” hol azon műdarabok lesznek kitéve, melyek magán képtáras tulajdonosaitól érkeznek be. Lesz továbbá egy gyűjtemény az edinburgi, south-kensingtoni, moskvai, lyoni, berlini, müncheni, stuttgarti, nürnbergi, weimari stb. muzeumok múkinéseiből.

(A Tiberis ríjett kincsei.) Nagy terv foglalkoztatja Olaszország részeit és másféle tudósait. Új mederbe akarják vezetni a Tiberist, hogy eddigi ágját kikuthathassák. Tudva van ugyanis — a történelem adataiból — hogy a hajdani Róma lakossága e híres folyóba temeté kincseit, midőn veszedelem fenyegette a várost. Ezenkívül oda dobattak a népszerűtlen császarak szobrát s az idegen istenek alakjait; nem is szóva a Ripa Grande mellett elhelyezett hajókról, melyek a hódítás zsákmányaival rakodtan térték haza. Ezen ősi vagyonehoz szeretne jutni az archeolog és művészvilág, melynek tervét oly helyesséssel fogadta a tudományos Anglia is, hogy a Times egyik írója már reményli látni, miként ássák föl a félvezetett Tiberis ágyából azon hétágu arany gyertyatartót is, melyet Titus vitt el a jeruzsálemi templomból.

(A budai honvéd siremlekre) herceg Odescalchy Gynuláné 100 frtot adott.

(A szerzeiből kilépett) dr. Dubay Miklós is, a budai írgalmasrendiek közkedvességi főorvosa. Mint gyakorló orvos ezental is Budán marad.

(Új tábori távirtdajlek.) Udvary József, főhadnagy az első honvédszázalójban, új tábori távirtdajleket talált föl, melyek, mint mondják, sokkal gyakorlatiabbak s a katonasággal sokkal gyorsabban értesíthetik, mint az eddig használt, ugynevezett „Morse”-féle jelvények. A főhadnagy találmányát a honvédelmi miniszteriumhoz terjesztette föl, melynek határozata szerint ez új távirtdarendszer még a hadgyakorlatok megkezdése előtt fog megkísérletni és ha jónak bizonyul, már ez idén életbeléptetni.

(Földrendés.) Newyorkból távirtozták aug. 31-ről, hogy Sz.-Tamás szigeten földrendés és erős zivatar volt, minek következtében valamennyi lakház sérüléseket szenvedett, sőt mintegy száz össze is omlott és 150 ember részint meghalt, részint megsebesült.

Irodalom. (Kossuth beszédei.) Híre jár, hogy Kossuthnak azon beszédei, melyeket az 50-es években Magyarországról mondott Angliában és Amerikában, s melyek angolul 3 kötetben jelentek meg, magyarra fordítva Lipesében nemokára napvilágot látnak.

(„Cecil levelei”) című könyvre nyit előfizetést Benedek Aladár 1 frtjával, diszkötésre 2 frttal. A kötetben egy művelt nő lélek gondolatai lesznek közöve a társadalmi életről, szerelemről, családról. A ki tehát — mondja az előfizetési felhívás — az életben még nem talált eléggé megnyugtató bölcselést, s a ki másoknak ezt célzó törekvéseit s okoskodásait számbavehetőknek gondolja, az nem fog e könyvben egészen csalódni. A könyv utánvét mellett is megrendelhető. A pénzek szerzőhöz küldendők: szerviztér 6. sz. 2-ik emelet.

(Hafiz dalaiból) Erődi Béla munkatársunk a persa eredetű lefordítá Hafiz legszebb költeményeit, s azok nemokára Tettery Nándor kiadásában egy díszes kötetben jelennek meg.

(A megszünt „Buda-pesti Szemle”-ről) az a hír, hogy az akademia fél fogja támasztani és Gyulai Pálra bizza szerkesztését.

(A nemzeti színházban) Richter új karmesterazon buzgólkodik, hogy Wagner híres „Bolygó hollandi” című dalmvét is előadják. Ugyanitt szept. hó végén a Ristori asszony drámai társulata tart néhány előadást.

(Új zenemű.) Liszt Ferenc „Krisztus” című nagy oratoriumát befejezte. Az oratorium 3 szakaszból áll és 14 zárt karakterképből és pedig: 1 bevezetés, 2. pastorela és angyal üdvözllet, 3. Stabat mater speciosa, 4. pásztorenek a bölcsönd, 5. a három király, 6. Zsolozsmák, 7. pater noster, 8. a templom alapítása, 9. a tengervihar, 10. bevonulás Jeruzsálembe, 11. Tristis est anima mea, 12. Stabat mater dolorosa, 13. Hívóti himnus, 14. Krisztus feltámadott.

Szerkesztői üzenetek.

— Laszlova: D. Ily 36 stótfás verset még akkor sem adhatnánk ki, ha sokkal jobb lenne.

TARTALOM:

Cikkek: „A mörök és spanyolok országából.” (Végo.) — „A halál nkuja.” (Végo.) — „A természetvizsgálók aradi nagygyűlése.” — „A kőbányai sörteskiállítás.” — „Az udvari és diplomáciai etiketto.” — „A hold.” (Folytatás.) — „Vegyes közlemények.” — „Hírek.” — „Képek: 1. A rondai csempész és kedvese.” (Doré rajza.) — „A természetvizsgálók kirándulásának helyei.” (Sólyom vára. Világos romjai) — „A kőbányai sörteskiállítás augusztus 24—27-ig.”